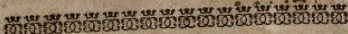

Excusatio.

- ^a Comm. DD. 1. Rationalis causa excusat a^a saltem a mortali legis humanae transgressorem.
2. Causa, quae bona fide putatur iusta, licet non sit omnino talis excusat b a mortali circa legem humanam; nonverò a veniali.

^b Navarr. c. 111, num. 10,

DISPVT. I. SECT. VNICA.

RESOLUTIONES III.

F.

FALSARIUS.

^a Navarr. c. 17, n. 68,

- ALSFICANS a scripturam, vel ea utens in damnum alterius sciens esse falsam, tenetur restituere. Quod si sint litterae Apostolicæ, incurrit excommunicationem reservatam.
2. Idem dic de falsificante subreptionem vel sigillum Prælati, vel mensuras vel pondera. Nec non de eo, qui eis scienter utitur.
3. Falsare monetam crimen est læsæ maiestatis. Falsa dicitur facta sine legitima autoritate, materia, pondere, aut signo.

DISPVT. II. SECT. I.

FAMA.

Quid sit, & in quo differat ab honore.

- ^a Comm. DD. 1. Fama est opinio, & assermatio inculpatæ vitæ, quam de aliquo habent homines,

2. Differt

^b Comm. DD.

2. Differt b ab honore in eo, quod honor est cultus, & reverentia, quæ exterius exhibetur alicui ratione virtutis, dignitatis, excellentiæ.

3. Honos auferitur e verbo per contumeliam, convitium, & improperium, nec non per irrisionem, & subfamationem

4. Fama auferitur a per detractionem, murmuracionem, & suffurationem.

5. Ablatio famæ suapte naturâ est peccatum mortale, & multis modis auferitur, quos videre licet e apud Villabobos.

^c Villal. to. 1. tr. 11. dif. 15,

^d Idem ubi supra;

^e Idem ubi supra.

SECTIO II.

DE OBLIGATIONE RESTITVENDI

famam.

1. Qui iniuste, & effectivè alicui infamat, a tenetur restituere, nisi aliunde fama recuperata sit.

^a Comm. DD.

2. Qui detegit peccatum, de quo aliquis solet gloriari, vel id quod est publicum, vel citò publicandum, ad nil tenetur. b

^b Comm. DD.

3. Cùm necessarium e est peccatum detegere ad correctionem delinquentis, vel ad vitandum damnus tertii, vel infamia datur in partem zelo justitiæ; non est restituendi obligatio.

^c Vide Tol. lib. 5, c. 67.

4. Cùm indignus beneficium procurat, cuius electio erit in animarum dispendium, detegere licet d peccatum ejus, ut a impediatur electio.

^d Comm. DD.

5. Idem e dic de eo, qui beccam in collegio procurat, e quam non potest tuta conscientia retinere.

^e Villal. ubi supra;

6. Puellæ pro virgine habitæ non licet stuprum detegere, f ut impediatur elemosynam recipere a testatore pro dotandis puellis virginibus relictam.

^f Idem ubi supra;

7. Qui infamat aliquem de crimine, quod putabat esse publicum, si inveniat esse occultum, famam restituere tenetur. g

^g Comm. DD.

8. Qui se audisse dicere etiam sine malo animo, quod fama proximi lædat, restituere tenetur, contrarium docet h Navarrus.

^h Navarr. in summo num. 49;

9. Qui uni dicit crimen, quem scit nemini revelaturum

etiam

T

290
i Villal.
ubi sup.

/Rebel.de
just. 1, p.
lib. 4, p. 4.
num 7.
i Villal.
ubi supra.

Comm.
DD.
i Villal.
ubi supra.

Comm.
DD.
Comm.
DD.
f. c. n.
solum 11,
9. 3.

etiam tenetur, i & peccat mortaliter. Contrarium tamen tenent viri docti.

10. Publica sententia infamatum in una civitate, infamare in alia non est contra iustitiam, nec inducit restituendi obligationem. Erit contra charitatem, si emendatus habet bonum nomen.

11. Qui in confessione revelavit alienum peccatum, quia aliter suum aperire non poterat, m ad nil tenetur.

12. Qui uni tantum crimen aperuit, & fama per ora multorum volavit, omne damnum rescire pro viribus tenetur. n

13. Infamatum non per sententiam iudicis, sed per criminis notoritatem in uno loco, infamare in alio est contra charitatem, & contra iustitiam, quando in alio loco bene vivendo bonum nomen acquisivit; licet contraria teneant alii minus probabiliter.

14. Quando quis infamatus est de uno crimine, qui cum de alio non connexo infamat, restituere p tenetur.

15. Qui libellos infamatorios in publicum profert, restituere tenetur. q

16. Qui audit detrahentem, & cum potest, non resistit, & dictis assentitur, peccat r mortaliter contra charitatem.

17. Qui inducit detrahentem verbis, vel nutibus, peccat f. c. n. contra iustitiam, & tenetur restituere in eius defectu.

DE MODO FAMAM restituendi.

1. Qui falsum testimonium profert, tenetur se falsum dixisse aperire coram eisdem, quibus illud dixerat. Hoc tamen non procedit in persona magna auctoritatis, ut est Episcopus, qui se mentitum fuisse dicere non tenetur s, sed alio modo compensare.

2. Iudex qui falso fide iuste secundum allegata, & probata reum infamavit, ad nil tenetur. b Si autem ut persona particularis innocentem esse sciebat id tenetur aperire ex charitate.

3. Cum quis verum e dicens aliquem infamavit injuste, multis modis famam ejus potest compensare. Melior videtur d si dicat detrahitor: Ego nihil sciebam de homine illo (subintelligitur ad ostendendum) sed ex odio, passione, vel ignorantia hoc vel illud dixi, & ideo honorem nunc illi restituo.

4. Alius modus probatus apud auctores est honorifice loqui

qui de infamato & illi tantum prestare honoris, quantum e Villal. 2. tr. 11. dif. 16. ablatum est. Alii modi possunt e videri apud Villalobos.

5. Cum infamia notatus famam recuperavit, restitutio non obligat nisi damnorum, quae secuta sunt ex infamia. f Idem dic cum infamia oblivione deleta est, sed hoc raro contingit.

An quis teneatur famam restituere cum detrimento propria facultatis, fame, vel vita.

6. Nemo tenetur g restituere rem inferioris ordinis cum detrimento rerum superioris ordinis. Comm. DD.

7. Fama restituenda h est cum detrimento pecuniae, & etiam propriae fame, nisi habeat valde utilis sit reipublicae, ut in persona magna auctoritatis, ut Praelati respectu subditi. Villalob. ubi supra.

8. Regulariter loquendo nemo i tenetur famam restituere cum periculo vitae; tenebitur tamen quando infamatus propter falsum testimonium est in eodem periculo, vel notabiliter est infamata persona nobilissima vel tota familia. i Vide Nav. lib. 2. c. 4. num 407.

9. Licitum est l propriam vitam periculo exponere ad tuendam famam alienam. Comm. DD.

An quis famam nequit restituere teneatur pecunia compensare?

10. In hac re sunt duae opiniones contrariae, affirmativa m videtur probabilior, utraque tamen est in praxi secuta. m D. Theo. 2. tr. 1. q. 72. art. 3. m 3.

11. Cum iudex reum condemnat, & jubet ut pecunia famam compenset, tenetur nolvere. Comm. DD.

12. Haeres infamantis in prima opinione tenetur o pecuniam solvere infamato, & damna & condemnationem tantam a iudice pro compensatione infamiae in omnium opinione. Comm. DD.

13. Infamiam propriam remittere licitum est, p nisi sit conp. Comm. DD.

An qui proximo honorem abstulit, restituere teneatur?

g D. Tho.
2.2, q. 1,
art. 1.
7 Comm.
DD.

14. Majus peccatum *g* est honorem auferre, quam famam, & ex natura sua est mortale.

5. Qui honorem auferit restituere tenetur, & Honor auferitur privative, cum debitus honor denegatur; positive vero per contumeliam, & similia.

16. qui privative abstulit honorem tenetur satisfacere veniam postulando, & reddendo honorem debitum proximo. Hic etiam modus conveniens est ad satisfaciendum pro honore per contumeliam ablato.

Varia resolutiones de fama.

1. Objicienti verum crimen, sed ita occultum ut alter peccet mortaliter illud evulgando, licet *a* dicere: Mentiris, id est, non ita scis, ut possis illud evulgare, immo si astantes non credant illum fuisse mentitum, & infamantis crimina revelare licet, ut credant illum esse mendacem.

2. Qui affectus injuria magna fame notam incurreret, nisi infamantem persequeretur, percurreret, immo & occideret, si hoc non faceret ex odio, neque amore vindictae, non peccaret, secundum aliquos *b*. Veruntamen contrarium videtur tenendum ob decreta Alexandri VII.

3. Nam qui non potest sine gravi infamia nota invadentem fugere, non potest illum sine peccato occidere ad sui defensionem, & irregularitatem videtur incurrere *c*. Neque licet paratum ad invadendum occidendo praevenire.

4. Clam occidere injustum calumniatorem ad vitandam infamiam ex sua natura non *d* videtur secundum quosdam illicitum; iuste autem prohibetur a jure civili & praedicto Alexandro VII. ne praetextu iustae defensionis plura in iusta homicidia perpetrentur.

5. Mortuus, qui famam restituere non vult, petens a confessorio ut ipse post ejus mortem restituat, non potest *e* absolvi.

6. Infamatus familiariter convresans cum infamatore videtur remittere injuriam, non vero obligationem restituendi famam.

h Henric.
& alii a-
pud Dia-
nam p. 2.
tr. 15, ref.
15,
et in decret.
Alexand.
VII. Anno
1667, 24.
Septemb.
d vide
Dian. p. 5.
tr. 4. resol.
7.
e idem
ubi supra.

*VARIAE RESOLUTIONES.
FAMVLI.*

1. Non possunt *a* peti salaria transacto triennio in foro exteriori, debentur tamen in interiori. Idem dic de mercibus, ac medicinis, quarum pretium non potest peti post triennium.

2. Famuli notabilem quantitatem a domino surripientes, peccant *b* mortaliter; secus vero si sint parvi valoris, ut comestibilia.

3. Famulus, qui dure tractatur, *c* potest exire a domini obsequio sine peccato, etiam si tempus contractus non adimpleverit.

4. Communiter loquendo non peccat *d* etiam sine causa recedendo ante tempus impletum, quia notabile damnum non facit, peccat *e* tamen dominus cum sine causa eiciendo.

5. Famuli judicum, & aliorum optimatum, qui ob facilem ingressum & negotiorum expeditionem aliquid moderatum sine partis injuria recipiunt non *f* peccant. Prohibendi tamen sunt a rectis iudicibus ne aliquid accipiant.

6. Aliquibus famulis tantum datur victus, vestitus, & nihil aliud debetur. *g*

7. Alii ut artem aliquam addiscant famulantur, quibus restitutio facienda *h* est, pro obsequio, si non doceantur.

8. Alii habent taxatum stipendium, quod non debetur *i* pro tempore infirmitatis, vel quo servire *j* non possunt. Non licet eis ante adimpletum tempus dominum deserere, nec domino illum eicere.

9. Alii nolunt pascisci de pretio, sed nihilominus debetur *m* eis compensatio salarium, nisi aperte renuntient, quia sic in more positum est in palatiis Principum.

10. Famuli, qui clam aliquid surripiunt eo praetextu, quod majori pretio *n* valet eorum obsequium & fidelitas, conventio facta est, restituere tenentur; qui sponte tali conventioni consenserunt, nec majus stipendium poterunt invenire.

11. Idem *o* dicendum de sartoribus, qui famuli praetextu suspensiva ad vestes fartiendas effragant, & reliquias valoris notabilis sibi in compensationem reservant.

12. Famulus, qui notabiliter dominum *p* spernit, peccat *p* mortaliter.

13. Si famulus ad annum conductus ante tempus discedat, *q* debetur & stipendium pro tempore, quo servivit, nisi ex discessu notabile damnum domino provenieret,

a l. 9, tit.
15, lib. 4,
recop.

b Comm.
DD.

c Villal.
to. 2, tr. 15,
dis. 10,
d idem
ubi sup.

e Comm.
DD.

f Rebel. de
106. 2, p.
lib. 18, q.
ult. nu. 4.

g Navar.
io sum.
c. 16, n. 109

h Comm.
DD.

i Comm.
DD.

j Rebel. 2,
p. de just.
lib. 14.

m Comm.
DD.

n Villal.
to. 2, tr.
15, dis. 11.

o Vide Re-
bel. ubi
sup. q. 15.

p ibidem

q Comm.
DD.

r Rebel. 2,
p. de just.
lib. 14, q.
15.

DISPUT. III. SECT. I.

FESTVM.

Festos dies sanctificandi præceptum ad quid obliget, & quas actiones prohibeat.

- A**D nullam aliam actionem obligat, præter Missæ adorationem.
2. Prohibentur *b* hoc præcepto omnia opera servilia.
3. Opera *e* alia liberalia, alia servilia, alia communia. Liberalia sunt ea, in quibus communiter liberi occupantur, servilia in quibus servi, communia in quibus tam liberi, quam servi.
4. Liberalia sunt *d* legere, studere, & similia; hæc possunt fieri in diebus festis etiam pro mercede.
5. Pingere penicillo, vel acu propter lucrum opus servile est, nec licet *e* in die festi; contrarium tamen tenent *f* viri docti. Si autem fiat oblectamenti gratiâ, vel causâ otii vitandi, vel addiscendi, probabilius videtur etiam in prima sententiâ, licitum esse.
6. Venari, *g* & piscari moderatè in flumine sine magno labore etiam ob lucrum licet, non vero in mari, quia non est in usu, nec fit communiter nisi cum magno labore.
7. Scribere, & transcribere etiam ob lucrum licet. *h* Contraria Navarro videtur *i* probabilior.
8. Iter agere vel equis, vel pedibus, non est præcepto *l* prohibitum.
9. Non licet *m* ligna, vel similia portare nisi sit consuetudo.
10. Bello se defendere licet, non verò aggredi nisi ob necessitate, vel opportunitate.
11. Bellica exercitia tempore pacis non sunt *o* prohibita.
- An sint prohibita aliqua opera liberalia?*
12. Prohibentur *p* in die festo hæc quinque: Mercatum, iudicium civile, iudicium criminale ad mortem vel aliam poenam, iuramentum, & omnis strepitus judicialis.
13. In his videnda *q* est consuetudo, & servanda, nundinæ enim in aliquibus locis in festis licite fiunt, & calceamenta vendere & emere jam usu receptum est.
14. Processus factus in die festo, & sententiâ data irrita sunt *r*.

15. An

15. Antefestis à quo antecedenti die iuramentum acceptum est in festo *s* possit examinari, alii ajunt, alii negant; servetur consuetudo.
16. Excommunicationis sententiâ, & ab ea absolutio, voluntaria jurisdictionis, & actus omnes extrajudiciales licite sūt.
17. Iuramentum iudiciale *u* prohibetur, sed necessitate, vel pietate excusatur, vel alia causa iusta.
- Quibus causis excusatur opera servilia facientes.*
18. Excusantur materiæ parvitate à peccato mortali, non verò à veniali si fiant sine necessitate. *x*
19. Excusantur *y* necessitate propriæ conservationis, & sustentationis, vel familiæ, vel ob vitandum grave damnum, vel ob publicâ utilitatē, quâdo comòde non potuit præveniri.
20. Excusat *z* etiam spiritalis necessitas otii vitandi, vel aliorum malorum.
21. Excusantur *a* pauperes, qui non aliter se, nec familiam suam alere possunt, dummodo hæc sine scandalo, Cùm autem dubia est necessitas petenda est facultas ab Episcopo.
22. Famuli qui à dominis laborare jubentur in die festo, si sine gravi damno suo discedere ab eo possunt non excusantur, *b* servi autem semper excusantur.
23. Qui infirmis serviunt, vel alii necessitati proximi subveniunt charitate excusantur, & pietate, qui ea quæ ad divinum cultum spectant peragunt, licet servilia sint.
24. Qui elemosinæ gratiâ sine scandalo ut pauperi subveniat opus facit servile, non peccat. *d*
25. Consuetudo, & gravis necessitas, quæ commode præveniri non potuit, semper excusant. *e*

SECTIO II.

De huius Præcepti dispensatione, & aliis circumstantiis materiam resolutionibus.

1. Poteest in hoc præcepto dispensare Papa, & Episcopus *a* si v. ver. in aliquibus festis, non in aliquo casu proprius sacerdos, & aliquando sufficit rati habitio de presenti. *q. 4.*
2. Cùm interior dispensat in lege superioris, indiget *b* causa.
3. Sicut excusat magnum damnum vitandum, sic magnum lucrum acquirendum, & sicut colligitur ex *c. licet, de feriis*, Pisces, qui certis diebus & non aliis inveniuntur, possunt in diebus festis piscari. *g. Comm. DD.*

T 4

4. Qui balat. 25.

¶ Navar.
12. n. 4.
¶ Comm.
DD.

f Suar. ubi
supra.

g Navar.
e 13. n. 5.

h Comm.
DD.

i Comm.
DD.

¶ P. Didac.
Alvar. in
manu-
scrip.

m Vide
Dian. in
sua. hoc
verb.

n Idem
p. 2. t. 15.
f 66. 14.

o Comm.
DD.

p P. Did.
Alv. in
manu-
scrip.
q P. Quin-
ranadvén
in singul.

4. Qui omittit Missam concurrentibus duobus festis, duo peccata committit. *d*

5. Festa ab Episcopo præcepta etiam religiosi exempti tenentur observare.

6. Intentio lucrandi non facit *f* opus servile, quod ex se non est tale.

7. Licitum *g* est à proprio oppido discedere, in quo festum servatur ad laborandum in alio, ubi non est festum, dummodo Missa audiat ante discesum. Et qui transit per locum in quo festum servatur, Missam tenetur audire.

8. Opera servilia non licent *h* in die festi, etiam si sine pretio fiant.

9. Si opus servile purè fieret ob solam recreationem, non esset *i* contra hoc præceptum, vel si fieret salutis gratiâ, veluti si quis foderet terram ad fundandum.

10. Panem pinsere, & coquere non licet *l* in die festo, nisi plura festa unum post aliud simul concurrant, vel commode præveniri non potuerit panis pinis die antecedenti, Contrarium videtur probabilius in magnis urbibus.

11. Cibos coquere, facere postella & empanadas ut vulgò vocantur & similia, quæ commode præveniri non possunt, occidere alicui, arietes, & ad convivium necessaria bene licent, *n* nec non quæ ad medici, chirurgi, & pharmacopolæ officium spectant.

12. Barbitonsoribus non licet *n* barbam, nec capillum tondere nisi salutis gratiâ, vel ei cui opus est iter agere, ubi non invenit tonsorem, vel quando aliter sustentari non poterit, quod cum illis frequenter accidat, probabile est apud aliquos DD. hoc licitum esse barbitonsoribus etiam in festis officium suum exercere.

13. Quando iter commode differri non potest, *o* possunt equi calcis ferreis calcari.

14. Generaliter quando opus servile non potest *p* differri sine damno notabili, licet in die festo. Unde licet uvas passas siccare, in fornacem calcis, & vitri ligna iniicere, fructus ne putrescant colligere, terram rigare, cum defectura est aqua, hoc tamen propter facilitatem laboris nunquam est peccatum mortale.

15. In his & similibus cum res clara est, non est opus dispensatione.

16. Hispani in diebus festis, quos Indi servare non tenentur, possunt illis permittere laborare in suis *q* prædiis, & si eos cogant ad laborum sine violentia gravi, non erit mortale peccatum, nec veniale, si ob necessitatem fiat, 17. Qui

17. Qui servos habet, & necessitatem laborandi in prædio in die festo non tenetur conducere Indos, quibus licitum est laborare in tali die, sed cum servis suis *r* necessitati licite occurret *r*.

18. Qui habet ad equos alendos herbam in suo prædio, tenetur, si commode & sine notabili damno potest, prævenire, ut in vespere diei festi colligatur. Si vero obtutus fuit non tenetur *s* pecunia emere, sed licebit servos suos mittere, ad colligendum.

19. Qui paucos servos habet, & in aliis ad prædium necessitatibus die antecedenti occupatos bene potest in festo istos in prædicto opere, & similibus occupare: tenetur tamen quam plures poterit ad illud mittere, ut brevius labor finiatur.

20. Epistolarum portatores, qui Chafquis vocantur, in hoc regno licite eas *t* portant iter agere propter commune bonum. Audire tamen sacrum tenentur, si commode possunt. Idem dic de his, qui merces, & alia reipublicæ utilia in mulis portant.

21. Qui ob solam recreationem mare intrant ad piscandum etiam cum multo remigum labore, non peccant *u* si prius Missam audiant.

22. Opera servilia ordinata ad commune populi recreationem, quando præveniri commode in die antecedenti non poterunt, licite sunt in festo, ut suere vestes, arcus erigere, in taurorum agitatione tabulata publica, & similia concludere.

23. Vestes lagubres ad funus, vel pretiosas ad nuptias, quando hæc commode differri non possunt, licitum *v* est suere.

24. Quæ proximè ordinantur ad cultum divinum, etiam si opera sint servilia, ut templum verrere, ornare, hostias facere & similia, peccatum veniale erit ea non prævenire, sed nunquam *w* mortale, etiam si in labore integer dies infumatur.

25. Quæ remore ad Dei cultum spectant, ut Ecclesiam edificare, agros ejus colere, & similia in festo non *x* licent.

26. Opera virtutis misericordie, eleemosynæ, & similia semper licent, ut subvenire pauperi, infirmis inservire. Si vero sint purè servilia, non licent, ut xenodochium edificare.

27. Servus, cui non vacat laborare in alio die, si ei paucula terra à Domino concedatur, poterit *y* eâ in die festo colere, si, ut sæpe contingit, ei non præstet dominus necessaria alimenta; secus vero si habeat unde sufficienter alatur.

28. Opera aliqua servilia *z* licent ob consuetudinem, ut molere in molendinis ex aqua, vel ex vento, conducere operarios, jumenta onerare ad iter agendum, calciscos aptare, &

¶ P. Did.
Alv. in
manu-
scrip.

f Idem
ubi sup.

¶ P. Men-
cho in
manufer.

n Comm.
DD.

¶ Filic. 10.
2. tr. 47. c.
9.

¶ Did. Al-
var. ubi
sup.
x Dian. to.
4. tr. 4. ref.
64.

¶ Bonaci-
na de lege
disp. 1.
unic. &
alii.

¶ Comm.
DD.
c Comm.
DD.

¶ P. Di-
dac. Al-
var. ubi
supra.

¶ Comm.
DD.

& scindere & similia, Sciendum tamen est hanc consuetudo sit à Prælati tolerata, tunc enim dispensationis vim habet.

P. Didac. 29. Vinearum dominis licet *f* alienos servos conducere ad laborandum in vineis in festo, cum nec habent, nec inveniunt in alio die, qui eas colant, & servi poterunt etiã pro pretio licite huic necessitati succurrere laborando.

g Idem. 30. Idem dicendum *g* de his, qui Indos congregant, in die festo ad edificandam Ecclesiam, & ad agros colendos, vel domos edificandas, quando aliis diebus colonos invenire non possunt, vel non habent unde pretium eis solvant.

Comm. 31. Quodvis opus, licet servile sit, addisci non prohibetur, *h* quia hoc ingenium opus est.

DD. 32. Opus commune, ut scribere, iter agere & similia facta ob pretium sunt servilia; de his vide quæ supra diximus.

SECTIO III.

De variis circa hanc materiam resolutionibus.

1. **T**ypographis licet characteres ordinare, ipsa verò impressio opus servile est.

2. Trium horarum spatium in aliquorum sententia parvitas *b* est materiæ; quia tertiam, aut quartam partem diei ad fractionem præcepti requirit. Sed communior sententia est quod ultra duarum horarum spatium laborare peccatum mortale est.

3. Servo infideli possunt imponi *c* opera servilia in die festo.

4. Festum *d* potest Princeps, vel civitas indicere, sed sine obligatione Missam audiendi.

5. Festum quod Episcopus indicit non obligat, cum populus obrationabilem causam non acceptat; acceptatum autem etiam religiosi exempti observare tenentur. Episcopus autem non potest indicere, nisi clero, vel Capitulo consentiente.

6. Si festa majorum voto, vel juramento sint recepta, illa populus tenetur observare; *f* sed non sub obligatione voti, vel juramenti, quia hæc est personalis.

7. Episcopus non potest *g* prohibere, alioqui licita in festo causa necessitatis, vel pietatis; quod si prohibeat sub excommunicatione, hæc cit nulla.

8. Excusatur *h* uxorem viri, filium patris, servum vel famulum domini coactio.

9. Notarij testamenta ordinare, & scribere, & similia ut scripturas licite *i* faciunt.

10. Qui cogit Indos ad laborandum in festis *l* debet solve-

olvere mercedem laboris, & merces erit ut sponte laborantis. Licet ad vespertas secundas festi mittere mancipia in agrum ut sequenti die mane laborent.

11. Si in oppido tantum audit festum, licet *m* in agrum ire ad laborandum audit festum, licet *n* in agrum ire non obligare sub peccato.

12. Probabile *n* est distantiam unius leucæ excusare ab auditione Missæ; leucæ, & dimidia excusant communiter.

13. Qui non portant in arietibus hujus regni *o* possunt iter agere, onera imponere, & deponere in diebus festis, dummodo, si possunt, Missam audiant.

14. Idem dicendum *p* de reliquis viatoribus, qui ante festum ad populum accedunt non tenentur ibi manere, sed possunt etiam pedites iter agere per totum diem festum, & onera licet gravia imponere, & deponere.

15. Festum esse qui dubitat, tenetur interrogare, & inquirere.

16. Si in feria sexta hebdomadæ magna venerit Virginis Annuntiatæ festum, Missa non obligat.

De festis, quæ obligant sub præcepto ex Urbani VIII. decreto.

IANVARIO 31. dies.

Circumcisio prima die. Festum Regum sexta die.

FEBRUARIO 28. & in Bissextis 29.

Purificatio Deiparæ 2. die.

Vigilia S. Mathiæ 23.

S. Mathias 24. & in Bissextis 25.

MARTIO 31.

S. Joseph 19. Annuntiatio B. Virginis 25.

APRILI 30.

MAIO 31.

Sancti Philippus & Jacobus 1.

Inventio S. Crucis 3.

JUNIO 30.

Vigilia S. Joannis Baptista. 23.

S. Joannes Baptista 24.

Vigilia S. Petri 28.

S. Petrus Apostolus 29.

4. tr. 4. re-
fol. 42.
6 Vide
Dian. p. 2.
tr. 15. re-
36.

Idem p.
3. tr. 14.
ref. 7.
4 Tolet.
lib. 4. c.
24.

o. con-
queilus de
feriis.

f. 3 hoc
verb. n. 3.

Idem
ubi sup.

Idem
ubi sup.

Navar. &
Sanchez
apud Ma-
chadon
in sum.
p. Mcna-
cho in
manufer.

p. Mc-
nach. in
manufer.

p. Mc-
nach. in
manufer.
Idem
ubi sup.

p. Idem
ubi sup.

Vigilia S. Jacobi. 24.

S. Jacobus Apostolus. 25. Sancta Anna. 26.

AUGUSTO 31.

Vigilia Sancti Laurentii. 9.

S. Laurentius. 10.

Vigilia Assumptionis B. V. 14.

Assumptio B. V. 15.

Vigilia S. Bartholomæi. 23.

S. Bartholomæus Apostolus. 24.

SEPTEMBRI 30.

Nativitas B. Virginis. 8.

Vigilia Sancti Matthæi. 20.

S. Matthæus Apostolus. 21. S. Michael Archangelus. 29.

OCTOBRI 31.

Vigilia S. Simonis & Judæ. 27.

Sancti Simon, & Judas Apostoli. 28.

Vigilia SS. omnium. 31.

NOVEMBERI 30.

Festum omnium Sanctorum. 1.

Vigilia S. Andreæ. 29. S. Andreas Apostolus. 30.

DECEMBERI 31.

Vigilia Sancti Thomæ. 20.

S. Thomas Apostolus. 21.

Vigilia Nativitatis D. N. Jesu Christi. 24.

Nativitas D. N. Jesu Christi. 25. Stephanus. 26.

S. Joannes Evangelista. 27. SS. Innocentes. 28.

S. Silvester Papa, & Martyr. 31.

DISP. INTERIACENS.

RESOLUTIONES ALIQVÆ.

FEBRUV.

⁴Villal. 11.
²⁵, dif. 15,

1. Feudum est concessio rei immobilis facta pro homagio. Ad hunc contractum necessariae sunt decem conditiones videndæ apud Villalobos.

⁶Molin. 2.
de just.
disp. 323,
c. Sa hincverb. B. 2.
⁴Idem sup.
bi sup.

2. Cum proprietarius feudi aliquid mutuo dat feudatario, potest sine usura retinere sibi fructus, dum redditur ei quod mutuo dedit.

3. Non potest quis feudo à Principe sine causa privari.

4. Feudales consuetudines etiam Ecclesiasticas, & Ecclesiasticas obligant.

5. Non

5. Non solent in feudo succedere feminae, nec ascenden-

tes, nec monasterium.

6. Si feudum ad nullum servitium datum fuit, & est femininum, femina succedit.

7. Monachi non succedunt in feudo, idem dic de muto & furdo, nisi forte servitium domino præstandum tale sit, ut à quovis sanæ mentis possit præstari.

⁴Videsil.
verb.
feud. a. 4.f Idem ubi
sup.
Comm.
DD.

DISPVT. IV. SECT. I.

FIDES.

Fides quid sit, & an explicita aliarum rerum necessaria sit necessitate medi?

1. Fides est habitus mentis, quo inchoatur vita æterna in nobis faciens intellectum assentiri non apparentibus.

2. Est virtus Theologica, cujus objectum materiale b sunt res divinæ revelatæ; formale verò Deus revelans.

3. Præceptum credendi fidei mysteria obligat e infideles, quando consuetas eorum erroribus, naturalibus rationibus, ei illa proponuntur ab homine inculpatæ vitæ cum aliquibus signis; quod ni fiat excusantur ignorantia invincibili.

4. In magna contra fidem tentatione d tenetur quis actum fidei elicere.

5. Aliqua fides explicita supernaturalis semper e fuit necessaria adultis necessitate medi.

6. Post peccatum Adæ semper fuit f necessaria fides Christi saltem implicita necessitate medi.

7. Post sufficientem Evangelii promulgationem regulariter loquendo est g necessaria necessitate medi fides explicita Incarnationis, & Trinitatis.

8. In aliquo casu h potest quis sine fide explicita justificari, v. g. si habens ignorantiam invincibilem rerum fidei docet de peccatis super omnia cum spe veniæ, & sumo iterum non peccandi proposito.

⁴D. Tho.
2. 2. q. 4.
art. 1.
⁶Comm.
DD.^eValentia
2. 2. dif. 9.
2. part. f.^dAzor. to.

1. 1. 8. 2. 191

^eComm.

DD. Et in

decret. A.

lexand.

f Comm.

DD.

g Vide

Villal. to.

2. 2. 1. dif.

h Ricard.

1. 3. dif.

1. art. 3.

q 1.

De his quæ fidelis scire tenetur necessitate præcepti.

9. Qui alios docendi minus habent, præter symbolum multa alia scire tenentur *explicite*.
10. Rudes tenentur scire explicitè 12. fidei articulos, qui continentur in simbolo. Tenentur etiam scire mysterium Eucharistiæ, & substantiam sacramentorum, quæ recepturi sunt. Ad hoc tamen non tenentur, nisi cum habent perfectam rationis usum unde multi Æthyopes, & Indi possunt excusari.
11. Episcopus *m* potest compellere subditos ut discant ad salutem necessariam, & Parochos ut illa doceant.
12. Non est *n* necessarium ordinatè retinere in memoria articulos fidei, dummodo substantia calcetur.
13. Christianus rudis, qui in vincibili ignorantia credit aliquid contra fidem excusatur à peccato, & ab heresi.

SECTIO II.

Quando Christiani teneantur fidem confiteri.

1. *P*ræceptum fidem confitendi *a* obligat semper, sed non pro semper. Negare autem illam numquam licet.
2. Cum quis interrogatur an sit Christianus, non in odium fidei, sed ad cognoscendum cujus regionis aut conditionis sit, non *b* tenetur fateri se esse Christianum.
3. Si interrogetur à gentili non in odium fidei, sed in odium malorum Christianorum, potest *c* quis sine peccato respondere se non esse Christianum, talem scilicet qualem ipse putat.
4. Qui interrogatur à particulari sine auctoritate publica, potest respondere, hoc ad te non spectat, ut quid me interrogas?
5. Cum ex fidei confessione nulla utilitas, imò scandalum infidelium speratur, laudabile *e* non est illam confiteri si autem speratur utilitas, non est perturbatio timenda.
6. Licetum est fideli per terram infidelium transeunti vestes & linguam cum causa mutare.
7. Qui assert secum aliquod signum, quod inventum est ad

scilicet infidelium protestationem, peccat *g* mortaliter etiam si imminet periculum mortis, *c* 11. *m*. 25.

8. Quando in aliquo regno statuitur lex, quod infideles afferant aliquod signum, ut Romæ quod Judæi pallido pileo utantur, probabile est quod peccent Christiani. si illo utantur, *h* probabilius autem est non peccare, si cum causa eo utantur quia hoc signum ex se non est in protestationem fidei, sed ad nationum distinctionem.

9. Qui in terris infidelium interrogatur an sit sacerdos, vel Missam audierit, negando non peccat *i* contra hoc præceptum. Idem dic de eo qui caribus vescitur sexta feria, dummodo non sit scandalum, nec non de eo, qui ingreditur coram Ecclesiis, & conversatur cum eis, ne cognoscatur, & occidatur.

10. Idem dicendum de Christianis, qui se induunt Turcarum vestibus, ut ex eorum manibus evadant.

Qua persona teneantur fidei facere professionem, quam Concilium Tridentinum, & quam penam non faciendo incurans?

11. Qui habent beneficium curatum, *m* tenentur intra duos menses à die possessionis illius publicam fidei professionem facere. Idem dic de Canonicis, ac dignitatibus in cathedralibus Ecclesiis, non verò in collegiatis.
12. Circa prælatos, doctores, magistris, & lectores consulenda *n* est consuetudo.
13. Qui obligatus est ad faciendam fidei professionem transacto etiam termino *o* tenetur.
14. Qui ob unum titulum fecit fidei professionem, si alius titulus superveniat, aliam *p* tenetur facere. Potest autem heri pro procuratorem, *q* nisi electio in Episcopum fuerit.
15. Qui non fecit intra præscriptum terminum, fructus amittit *r* sequentes, non præteritos; si autem eam prætermisit ob invincibilem ignorantiam in foro interiori potest fructus sibi reservare, licet in exteriori condemnentur.
16. Qui in hoc deliquit, tenetur fructus restituere ante sententiam iudicis. Contraria tamen sententia *s* est probabilis.

An disputare liceat circa res fidei?

14. Ad infideles convincendos disputare licet, dummodo disputatio non oriatur ex dubio, vel sit otiosa, vel coram simplicibus.

15. Laicis prohibita hæc disputatio sub excommunicationis pœna, sed non incurritur ipso facto. Probabile autem est laicos doctos non comprehendi sub prædicta pœna, & licere eis cum hæreticis disputare.

¶ Vide verb. excommunicationis.

Quod peccatum sit infidelitas, & quot sint eius species?

16. Infidelitas negativa, id est, non credere mysteria fidei nondum sufficienter propoſita, nullum est peccatum, quam qui habet, si lumen rationis sequatur, à Deo, ut salvus fiat, illuminabitur.

17. Infidelitas contraria, quæ fidei mysteriis contradicit, peccatum est y gravissimum.

18. Infidelitatis species sunt tres Paganismus, Iudaismus, hæresis.

19. Cathecumenus, qui à fide recedit est hæreticus, sed non potest ab Ecclesia puniri.

20. Probabile est unum tantum peccatum committere, si qui vincibiliter ignorat plures fidei articulos.

21. Ob negligentiam notabilem in docendis filiis, servis, & familiaribus articulos fidei, vir potest à mortali excusari.

¶ Comm. DD.

An liceat cogere infideles ad fidem?

22. Infideles, qui numquam fidem acceperunt, cogi non possunt, ut illam accipiant.

23. Judæos licitum fuit Regibus ex Castellâ expellere propter bonum fidelium.

24. Cum infideles nolunt fidei concionatores admittere, armis possunt pacificari.

25. Christianis Principibus licet subditos suos infideles ad legem

¶ Comm. DD. ¶ Villal. ubi supra.

legem naturalem servandam compellere, & templa idolorum destruerè. Sed non debent puniri propter id quod contra legem naturalem ante prohibitionem deliquerunt. Reliqua quæ hic desiderantur vide in verbo Hæresis.

DISPUTATIVNCVLA
interjacens.

SECT. VNICA.

FIDEIſſIO

Quid sit fideiſſio, & contrarius hic quas debeat condiciones habere.

1. **E**st alienæ obligationis in se susceptio, quæ quis se obligat, ad eam implendam, si debitor principalis eam non solverit.

2. Ad hunc contractum regulariter sunt necessariae quatuor condiciones; videantur apud Villalobos.

3. In quatuor casibus potest esse solutio peti à fideiſſore antequam fiat executio adversus principalem.

4. Omnes, qui possunt obligari ut principales possunt obligari, ut fideiſſores, nisi sint specialiter prohibiti.

4. Mulier non potest efficaciter fidei juberè pro alio, quia habet Velleiani exceptionem. Hoc tamen privilegio non gaudet cum illi renuntiat, potest tamen restitui si minor est.

6. Milites si dum in bello sunt, nec q. Episcopi, nec religiosi nisi de Prælati licentia, & majori parte Capituli non possunt fidei juberè, clerici verò possunt.

7. Si minores 25. annis fidei juberè fideiſſio valet, sed possunt restitui, nisi fideiſſio sit pro patre è carcere liberando.

8. Quando plures sunt fideiſſores ab unoquoque in solidum potest debitum repeti, ite tamen potest uti beneficio divisionis. Sed in regno Castellæ nisi exprimatür hæc obligatio in solidum, non intelligitur nisi per partes faciendâ.

9. Fideiſſio est pretio æstimabilis, & ideo pro ea aliquid pretii accipi potest, in quo arbitrando quantitas debiti, & periculum pendenda sunt.

¶ Comm. DD. Villal. to 23. tr. 20. dif. 30. e. Ibidem d. l. 4. de fideiſſi. l. tit. 12. p. 5. e. l. 1. & per totum ad Vellejan. & l. 29. c. de iura. f. l. militis a. de iura. 10. c. de equi. d. 11. q. 1. c. si. ad fideiſſi. l. alt. Prætor, parag. nõ solum, si divisionis. l. l. in re non. si. de fideiſſi. p. 2. g. si. plures infl. 20. Pro. eod. lib. 8.

¶ Comm. DD. Villal. ubi supra.

¶ Comm. DD. Villal. ubi supra.

dh. 18. p. 5.
m. l. 1. tit.
16. lib. 1.
n. Sa hoc
verb. n. 1.
Mol. de
contrad.
di. p. 494.
p. Sa ubi
supra n. 7.
Sylvest.
verb. fidei.
jul. c. 12.
Vide
7. Sa ubi
supra.
7. Sa ubi
supra.

10. Pro fideiussione Prælati non tenetur o eius successor, sicut nec in aliis contractibus, quos prædecessor fecit nomine proprio, secus verò si fecit nomine Ecclesiæ & ejus rem non suam agens.

11. Tenetur p debitor de omni damno sua culpa fideiussori accidenti, iste autem non tenetur ad debiti augmentum.

12. Qui fideiussur ad certum tempus, si à creditore prorogetur, q non tenetur amplius nisi de novo in id consenserit.

13. An pro minori, qui se non potest obligare valeat fideiussio, alii ajunt, alii negant, affirmativa videtur probabilior.

14. An teneatur fideiussorolvere debitum antequam à giudice cogatur, dubium est inter DD.

15. Creditor potest accipere pretium moderatum, ut fideiussorem ab obligatione liberet.

16. Mutare cum pacto, quod mutuatarius s præmutanti fideiubeat usura est.

17. Qui non fideiubendi chirographum facit sub aliqua pœna non tenetur adimplere, nec pœnam solvere, quia est contra bonos mores talis promissio.

DISPUT. I. SECT. VNICA.

RESOLUTIONES VARIÆ.

FILIVS.

Comm. 1. Filii naturales s sunt legitimi per subsequens matrimonium parentum.

2. Idem dic b quando contractum fuit matrimonium bona fide in facie Ecclesiæ, & postea nullum fuisse apparuit.

3. In dubio legitimus præsumendus est. Idem dic de eo Comm. qui post adeptam dispensationem natus est, si parentes matrimonio jungantur.

4. Qui nascitur post matrimonium patris cum alia est naturalis.

5. Qui habens filium naturalem cum alia contraxit, & post hujus mortem cum matre filii naturalis, illum legitimum s facit.

6. Non s tenetur filius credere matri dicenti illum non esse legitimum, nisi certò constet: quòd si credat debet se ut illegitimum judicare.

7. Filii

7. Filii illegitimi sunt irregulares, nec possunt g obtinere & Vide beneficium etiam si non sit curatum, vel dignitas. verb. ita regul.

8. Filii eorum, qui clandestinè cum impedimento disimulante contraxerunt sunt s illegitimi.

9. Servorum filii quantum ad conditionem servilem matrem s sequuntur.

10. Cum sit divortium filii traduntur s alendi conjugi innocenti, sed sumptibus delinquentis, hæc tamen pœna non obligat nisi post sententiam judicis.

11. Si communi consensu conjuges separantur tribus primis annis alendi s sunt à matre, post verò à patre communibus expensis.

12. Idem s dic quando matrimonium fuit sine culpa nullum, si autem alter conjux malam fidem habuit suis alati expensis.

DE FILIO FAMILIAS LEGITIMO,

& illegitimo.

13. Filius familias dicitur, o qui est in potestate patris, avi, vel proavi.

14. Supremus ascendentium habet s in potestate omnes descendentes, quo mortuo manet sequens.

15. Forinix non habet filios in potestate, nec eorum descendentes.

16. Filius naturalis q dicitur, o qui natus est ex copula nec approbata, nec reprobata jure civili.

17. Expositus si facta diligentia inibi reperitur, præsumitur s legitimus, & in dubio posse cum eo dispensare Episcopus quantum ad Ecclesiasticam aliquorum sententia est.

18. Spurius est / qui ex reprobata copula nascitur, qui autem ex soluta, & conjugata non dicitur spurius.

19. Episcopus potest s subditum legitimare ad ordines minores, & ad beneficium sine cura animarum, & dignitate, & censetur dispensare, si scilicet ordinet.

20. Illegitimus s potest à Papa legitimari etiam quoad secularia aliis non præjudicantia in terris suis, alii autem asserunt s ubique posse.

21. Legitimus à Principe non s est ille legitimatus ad Ecclesiasticam.

22. Clerici filius q potest à Principe legitimari, ut sit hæres patris etiam in bonis ex redditibus Ecclesiasticis acquisitis.

V a

23. Legi-

& Vide verb. ita regul. s Comm. DD.

s l. partu s. de re vande.

s Sancti. lib. 10. de matrim.

disp. 10. n. 7. to. 3. m. l. neque filium a.

de parte potest.

s Sancti ubi supra num. 115

s Sa hoc verb. n. 1. s idem ubi supra.

s Comm. DD.

s Sa ubi sup. s Sa ubi sup. s Comm. DD.

s Vide c. 13. qui filii sint leg.

s Covar. in clem. si Turlotius s. p. 10. q. 9. s Covar. ubi sup.

peccatum est mortale. Contrahere autem matrimonium contra eorum voluntatem ex iusta causa non est mortale.

40. Tenetur x filius stare pacto, quod pater fecit, ut matrimonium contrahat, nisi rationabili causa excusetur.

41. Filius, qui laborat in bonis paternis tantam meretur mercedem, quantum extraneus, si suo animo labore profectetur saltem tacite, secus vero presumitur gratis, & amore filiali fecisse.

42. Filius, qui sponte legitime cum juramento renuntiavit, vel patrimonio etiam si enormissime laedatur in foro interiori servare tenetur, & in exteriori autem, quia dolum interfuisse presumitur, non obhgatur.

43. Filius, qui a patre occulte sumit quod si peteret pater non illi negaret, non peccat mortaliter, nec tenetur restituere, si autem accipiat aliquid notabile quod ipse si sciret non concederet, peccat mortaliter, & restituere tenetur etiam si sit de suis bonis adventitiis, vel profectivis.

44. Potest a de presumpta patris voluntate moderatas elargiri elemosynas.

45. Filius habet jus ut alatur ex bonis & paternis, cum ex propriis non potest.

46. Tenetur restituere quod a patre & accepit per donationem invalidam ultra legitimam.

47. Tenetur a in bonorum collationem asserere libros, & arma, nisi illa ei donaverit pater adhuc vivens ad studendum, vel militandum, tunc enim erunt bona quasi castrensia.

48. Non tenetur & conferre ea quae pater donavit pro vestitu, pro cibo, & equitatu.

49. Neque tenetur scomputare, quae in studendo consumunt, nisi haberet bona castrensia, vel quasi castrensia ex quibus presumitur pater eum alere voluisse.

50. Tenetur restituere lucrum, quod patris pecunia acquisivit, potest & tamen pro sua industria & labore dimidium lucrifibi retinere.

51. Tenetur h solvere partem debitorum, quae frater contraxit vivente patre in studiis, ad quae a patre missus fuit, non vero ea post ejus mortem.

52. Tenetur i computare sumptus, si sunt notabiles, quae pater fecit in augendis bonis suis adventitiis, si durat augmentum in ipsis notabilem utilitatem.

53. Tenetur i etiam conferre, quae in ludos, & vitia consumuntur. Idem dic quando ob delictum filii pater compulsus suis solvere potest, secus si sponte solverit. Idem iudicium

23. Legitimatio valet a etiam in alio regno si sibi nulli sit praerjudicium.

24. Qui in temporalibus non habet superiorem, legitimare potest & filium naturalem, & spurium autem solus Papa, aut Imperator.

25. Facultas legitimandi in praerjudicium aliorum & revocari potest a Pio IV. nec praesumitur legitimans velle alteri praerjudicare.

26. Spurium etiam per subsequens matrimonium a legitimumatur.

27. Filius naturalis non dicitur esse sub patris potestate, quidam patri concedunt, ascendentibus negant.

28. Filium alicujus esse probat sola fama, nisi contrarium constet.

29. Filiorum nomine veniunt & filii naturales, sed non spurii cum agitur de aliqua utilitate; in odiosis vero non veniunt nepotes.

30. Patria potestas tollitur h per Episcopatum, vel Cardinalatum; non vero per ordinem sacrum. Hoc vero i concedunt alii. Tollitur etiam per professionem patris, aut filii, & alicubi per matrimonium filii, vel si pater sit haereticus, etiam occultus vel contrahat incestuosas nuptias, vel iusto bello capiat, vel servus, aut perpetuo exul sit.

31. Emancipatio fit coram iudice, potest autem fieri per Procuratorem, & revocatur si filius patri alimenta denegat.

32. Supremus ascendentium potest m quemlibet descendendum emancipare aliis relictis, sed emancipato patre sub ejus potestate est filius, quem postea gignit.

33. Filius presumitur emancipatus, si id serente patre per decennium negotiatus.

34. Filiis emancipatis vivente matre ea mortua o debetur media pars usufructuum, & altera patri.

35. Filii spurii relictis a patre possunt retinere ante sententiam iudicis. Dicunt tamen alii praeter alimenta vel dotem nil aliud neque ex testamento neque ab intestato retinere posse. Prior autem sententia videtur p probabilior.

36. Filio spurio potest q pater alimenta relinquere ad haeredes transfutura.

37. Filius potest r patrem accusare de crimine laesae majestatis divinae, vel humanae.

38. Filius in aetate imperfecta tradendus est parenti fideli, post usum rationis ei, quem maluerit.

39. Parentibus non obedire ex contemptu, vel in re gravi peccatum

peccatum

a Vide eundem loc. cit.

b Sa hoc verb. n. 13.

c Pius V. cata est a Pio IV. nec praesumitur legitimans velle alteri praerjudicare.

d Covar. ubi supra. par. 2. 7. num. 1.

e Sa hoc verb. n. 10 f. Comm. DD.

f Vide Mol. n. 11. col. 9.

h Comm. DD.

i Covar. c. tua nos de testa. n. 11.

l Silvest. verb. emancip.

m Sa hoc verb.

n Comm. DD.

o Sa ubi sup. n. 17.

p Idem ubi supra. num. 10.

q Covar. 4. q. 1. p. 2. n. 8.

r Comm. DD.

s s. 1. de cons. in fid.

t Comm. DD.

u Vide Mol. disp. 176.

x Comm. DD.

y Navar. c. 17. nu. 141.

z Idem ubi supra. nam. 151.

a Comm. DD.

b Comm. DD.

c Navar. ubi supra. n. 15.

d Idem ubi supra. n. 159.

e Comm. DD.

f Comm.

g Navar. ubi supra. n. 161.

h Idem ubi supra. n. 162.

i Comm. DD.

l Navar. ubi supra. n. 17. nu. 141.

m Idem

est de sumptibus factis in nuptiis filii, si pater habuit animum recuperandi quem in dubio habere non presumitur.

in Annot.
to. 1. lib. 2.
§. 7. q. 14.

54. Peccat mortaliter, si accusat parentes de aliquo delicto, nisi fuerit laesa maiestatis divinae, vel humanae. In his vero duobus non solum potest, sed debet accusare.

55. Filii expositi an si habeantur pro legitimis, possint ordinari, & ad beneficia admitti alii negant, alii probabilius affirmant; tutius est quod dispense Episcopus.

DISPUTATIVNEVLÆ interjacentes. RESOLUTIONES VARIAE, SECT. VNICA.

FINIS.

1. Finis est bonum verum, vel apparens, quod propter se appetitum facit, ut aliud propter ipsum appetatur. Est duplex alius ultimus, qui propter se solum amatur, alius medius, qui propter se, & propter aliud diligitur, & uterque verus, vel apparens, bonus, vel malus.

2. Iterum etiam est duplex finis cujus, id est bonum, quod per se appetitur, & finis quo, id est adeptio ipsius boni. Hoc etiam est ultimus, vel medius, verus, vel falsus. Dividitur etiam in principalem, vel minus principalem.

3. Non omnis, qui mortaliter peccat constituit finem ultimum in creatura. Hoc enim speciale est peccatum, & inde sequetur in omni peccato mortali duplex peccatum.

4. Omnis actus cujus finis est malus mortaliter, peccatum est mortale, si verò venialiter est veniale.

5. Omnis actus, cujus finis principalis est bonus etiam si finis minus principalis sit res temporalis, dummodo sine culpa sit appetibilis, non ideo est falsus.

6. Finis minus principalis retributionis bonus est, & contrarium asserere est hereticum.

7. Finis principalis vanæ gloriæ in rebus, ad divinum cultum

Comm.
DD.

f Comm.
DD.

g Navar.
ubi sup.

c. 37. nu.

202.

b Comm.
DD.

tum institutus tantum est venialis. Si verò finis principalis sit obsequium, & minus principalis humana laus in bonum finem qualitas nullum peccatum erit, imò opus meritorium.

8. Finis malus voti annulat ipsum votum, quia non est materia conveniens licet votum ipsum sit bonum.

9. Quando finis præcepti est alius à re præcepta, tunc non cadit sub præceptum.

i Comm.
DD.

i Comm.
DD.

F O E M I N A.

1. Fœmina non potest docere, nec concionari, nisi ex Papæ licentia, si publica sit concio, secus si in capitulo, vel claustrum.

a novo
de pœnis.
& remiss.
b Navar.
c. 24. nu.

2. Uti habitu virili pro honesta recreatione potest.

2a.

3. Non potest esse testis in testamento solemni extra terras Ecclesiæ, ubi verò solemnitas non requiritur, ut tempore pestis potest. Nec in causa criminali nisi hæresis, vel prodicionis, vel simoniacæ, aut cum aliter veritas sciri non potest, aut cum procedatur via inquisitionis. Ad piæ causæ admittitur.

c. Covar.
c. relatum
1. n. 1. de
testam.

4. Non potest pro debito incarcerationi, nec cogi accusare, vel testificari nisi in causa criminali.

d Sylvest.
verb. fœmina n. 3.
e Sa hos
verb n. 14.

5. Potest episcopus partum Ecclesiæm adire ob devotionem, vel se domi continere ob reverentiam.

6. Fœmina se exornans cum contemptu salutis proximi, quem credit periturum pro peccato mortaliter, secus si non faciat ex contemptu, sed solum ex voluntate alius placendi.

f Navar.
præl. 9. n. 5.

F R U C T U S.

1. Qui possidet rem alienam fructiferam de deductis expensis, rem, & fructus tenetur restituere habita ratione bonæ, vel male fidei.

g Navar.
c. 4. in
fin.

F U G E R E.

1. Fugere non dicitur, qui ad superiorem vadit.

a Comm.
DD.

2. Delinquens licet potest fugere ne capiatur, & alius eum juvare quando non prohibetur ratione sui officii, vel ex qualitate delicti.

b Comm.
DD.

3. Qui causa fuit, ut captivus fugeret, tenetur restituere vel ipsum captivum, vel pretium eius cum his omnibus, quæ fugiens surripuit.

c Navar.
c. 17. nu.
103.

4 Cap.

4. Captivus à domino fugiens peccat, nisi captus fuerit ab infidelibus in bello iusto, qui ad fugiendum potest juvari. Non desunt tamen, qui captum in bello iusto fugientem excusent à peccato.

5. Captus in bello iusto ab infidelibus potest fugere propter periculum anime, sed pretium sui restituere tenetur. Si tamen fugiat, quia à domino fidem relinquere provocatur, nihil tenetur restituere.

¶ Si verb. servus.

¶ Comm. DD.

DISPVT. VI. SECTIO I.

FURTIVM.

Quid sit furtum, & an peccatum mortale, & ad hoc qua quantitas requiratur.

¶ L. 1. pa. tag. fur. de furtis, pa. tag. fur. tum inst. de oblig. quæ ex delicti.

¶ D. Tho. ubi supra ad 2.

¶ Vide l. 1. ff. ad legem Juliam, de c. quod ergo 2. q. 4.

¶ c. p. r. f. diens de homici.

¶ D. Tho. 2. 2. q. 66, art. 6.

¶ Comm. DD.

¶ Vide Tolet. lib. 5. c. 15.

¶ Navar. in sum. c. 17. dum. 4.

1. Furtum est a contrectatio rei alienæ invito domino fraudulosa lucri faciendi gratia, vel ipsius rei, vel etiam usus ejus possessionis, quod lege naturali prohibitum est admittere.
2. Qui rem alienam iuste accepit, detinet autem iniuste, furtum b committit.
3. Cum iniuste accipitur res sacra dicitur sacrilegium, si possessio spectans ad rem publicam peculatus, si grex dispersus abigeatus, si homo, ut venundetur plagiarius, si denique pecunia, vel alia res mobilis furtum, vel rapina.
4. Fur nocturnus a potest occidi à particulari, diurnus non potest nisi ob defensionem.
5. Furtum ex natura sua est mortale, sed sit veniale ob materia parvitate, sed inter omnia mortalia est minus grave, licet contrarium alii sentiant asserentes gravius esse fornicatione.
6. Qui rem parvam furatur habens animum magnam furandi, vel faciendi notabile damnum, peccat f mortaliter.
7. Quantitas sufficiens g ad peccatum mortale pensanda est ex qualitate personæ, cui auferatur, & ex re ipsi ablata, in hoc regno etiam si à divite auferatur una uncia argentea id est un patacon. Si autem pauperi furti piatur quarta pars unius uncia

us uncia argentea videtur pars notabilis, cum ob eam lucranda ultra sex horas laborem impendat, eaque possit duobus diebus sustentari.

8. Ut sit peccatum mortale debet dominus valde rationaliter esse invitatus, unde filius clam accipiens à patre quæ ipse rationaliter negaturus non presumitur etiam si ad luctum, vel luxum accipiat, non peccat b mortaliter.

9. Excommunicatio contra fures non i comprehendit re in parvam accipientes, etiam si propter notabile damnum c. 17. au. 3. cujus causa fuere, mortaliter peccaverint.

¶ Vill. co. 2. tr. 13, dif 2.

Qui plura minima surripuit cum ad magnam quantitatem pervenit, an peccet mortaliter.

10. Qui unum obulum furatur cum animo perveniendi ad magnam quantitatem peccat i mortaliter.
11. Qui hodie unum furatur obulum sine animo alium furandi postea, cras tamen data occasione alium furatur, & sic de reliquis usque ad eum, qui complet notabilem quantitatem si in hoc ultimo recordetur per eum perveniri ad notabilem quantitatem, peccat m mortaliter, & tenetur istum ultimum sub eodem mortali restituere. Non desunt tamen viri docti, qui contrarium teneant, sed requiritur in prima sententia major quantitas, ut sit peccatum mortale.
12. An qui à pluribus multa minima furatur, quæ faciunt notabilem quantitatem peccet mortaliter, alii ajunt, alii ubi sup. probabilius negant. ¶ Vide Lef. c. 11, dub. 2.

¶ Comm. DD.

¶ Vide Lef. c. 11, dub. 2.

Cum plures simul, vel successivè causant damnum notabile an peccent mortaliter & teneantur restituere.

13. Cum plures simul in vineam ingressi damnum fecerunt notabile, peccant mortaliter, & singuli in solidum tenentur restituere. ¶ Comm. DD.
14. Si successivè ingressi unus damnum factum ab alio nefecit, & damnum seorsim sursum non fuit notabile, nec peccat p mortaliter, nec restituere tenetur. Si tamen damnum factum notabile fuisse post cognoscant, singuli tenentur sub mortali ablatum restituere licet minimum.

¶ Comm. DD.

¶ Comm. DD.

15. Idem dicendum cum sub excommunicatione præcipitur.

f Comm. 16. Cum pater ob furtum epistolâ excommunicationis à iudice Ecclesiastico impetrat non videtur / filium, aut uxorem comprehendere.

9 Navar. c. 17. Pater, qui bona fide etiam adventitia dissipat, vel donationes etiam ultra quintam partem facit, peccat, & tenetur restituere.

An uxor furtum committat bona dotalia, vel communia accipiendo.

8 Comm. 18. Non potest durante matrimonio, potest tamen elemosynas facere, quas faciunt alie mulieres sui status.

9 Moli. de 19. Potest x ad evitandum mariti damnium temporale, vel spirituale, & necessaria ad sustentationem familie, vel cum maritus est amens, vel arbitrio prudentis incapax ad familie regimen, vel prodigus, potest clam custodire bona ne illa dissipet.

9 Navar. c. 20. Cum maritus est absens habet y uxor plenam bonorum administrationem.

154. 21. Potest x facere donationes remuneratorias, & de bonis paraphernalibus prohibito disponere, quia eorum non solum habet dominium, sed plenam administrationem.

22. Quæ accipit de bonis dotalibus, vel sua industria acquisitis, ut donaret negotabilem quantitatem filio naturali, vel alii, peccat mortaliter, & tenetur restituere.

4 Nav. c. 23. Ad alendos tamen patrem, aut matrem, fratres, vel sorores de bonis dotalibus vel communibus potest b accipere, immo & tenetur de illis alere, & potest compensare id minus accipiendo tempore solutionis.

6 Vide l. 24. Potest clam s sibi dotem servare, si timeat post mariti mortem sibi non integre reddendam.

An maritus teneatur restituere, quæ de bonis uxoris accepit.

8 Comm. 25. Qui bona paraphernalia uxoris accepit peccat mortaliter, & restituere tenetur.

26. Potest e dotem, & donationes propter nuptias infumere in sui status decencia conservanda.

9 Villal. 27. Si de bonis communibus nonabilem infumat quantitatem

tem sine uxoris consensu peccat mortaliter, & restituere tenetur, & potest uxor facere compensationem. Ad hanc tamen restitutionem non obligatur maritus in foro exteriori ob vitandas lites.

28. Dos filia sumenda g ex bonis communibus.

29. Maritus tenetur h parentes pauperes alere, fratres, & filios ex alio matrimonio.

AN FAMULI peccati à domini bonis aliquid accipiendi. Vide verbum Famuli.

An liceat furari in necessitate.

30. In extrema necessitate licet i sumere vitæ necessaria, extra illam non licet.

An liceat Christianum surripere ab infideli servum fidelem.

31. Communiter loquendo bellum infidelium adversus fideles iniustum, & ideo iuste possunt l à servis spoliari, & servi fugere, & ad fugam juvari.

32. Si in bello iusto fidelis ab infideli caperetur, non potest m fugere nisi ad vitandum anime periculum.

An qui monetam effingit peccet, & restituere teneatur.

33. Peccat mortaliter, & restituere tenetur cum decipit in mensura, vel valore metalli.

34. Qui ignoranter solvit debitum in moneta falsa, conscientia postea tenetur o damnium restituere saltem pauperibus.

35. Quando deceptio non in materia, sed in figura tantum facta est, non tenetur p restituere particulari, Regi autem, & officialibus tenetur.

An Princeps possit pretium moneta augere supramateria valorem.

36. Potest g ob bonum publicum de populi consensu augere vel minuire.

37. Quæ pecuniam portat ad locum, in quo plus valet potest eâ uti pretio currenti.

An falsificantes Litteras restituere teneantur.

- e. ad falsificatorum decrimine falsi. Sylvest. verb. falsi, q. 3.*
38. Restituere tenentur, & in foro exteriori falsariorum poenitentur, & si litterae sunt Pontificiae excommunicantur.
39. Epistolas alienas legere cum periculo secretum grave sciendi peccatum mortale est, nisi qui aperit superior sit.
- AN FURIS bona sint hypothecata. & ad quid teneantur qui cum eo facit contractum, uxor & filii ejus vide verbum. Ulfura.*

SECTIO II.

De variis circa furtum resolutionibus.

- a Vile Dian. p. 1, tr. 17, ref. 2, 29, & p. 1, tr. 8, ref. 23 & Idem ib. ref. 24, DD.*
1. Probabilis sententia est in gravi necessitate non peccare eum, qui aliena capit occulte.
2. Vir honestus, cui gravissimum esset mendicare, nec alia via suppeteret accipiendi necessaria, posset occulte capere.
3. Fur, & omnis iniquus possessor, non solum rem, sed incrementum pretii, in quo dominus eam erat venditurus, restituere tenetur.
4. Qui mulam furatus alteri eam locavit, lucrum hoc tenetur restituere, nisi dominus esset valde dives, qui de hoc pretio non curaret.
5. Furtum rei non factum in loco sacro, ut furtum crumena in Ecclesia non est sacrilegium.
6. Qui invenit crumenam nummis plenam, & facta diligenti inquisitione dominum non invenit, potest sibi retinere donec compareat dominus.
7. Qui cibos furtivos comedit donatos à fure parcens suis tenetur restituere id, quod ditior factus fuit, quod videtur probabile licet contrarium sit etiam probabile.
8. An possit quis à sartoribus & magistris non verò à famulis emere fragmenta quae supersunt, cum ipsi iuste sibi retineant quia alias non possunt recuperare plenam mercedem, alii ajuunt, alii negant, affirmativa sententia videtur probabilior.
9. Qui furem adjuvat ope vel consilio, sine quibus esset nihilominus furaturus non tenetur restituere, si autem ideo majus damnum faciat, tenetur de excessu.

10. Custodes portarum, silvarum, &c. non tenentur ante sententiam iudicis solvere poenam impostam contra exportantes ligna, vel similia, si non manifestent, sed dissimulent.
11. Qui furem non impedit clamando, in modo aliquid accipit ut taceat, nisi ei ex officio competat ad nihil tenetur.
12. Qui rem accipit, quae domino nil est profutura ad nil tenetur.
13. Si oblatam rem à fure dominus noluit accipere, si pereat domino perit, & non furi.
14. Fur etiam punitus à iudice tenetur & parti restituere.
15. Fur non committit duplex peccatum eo quod se exponat periculo suspensionis, nisi illi faciat ne putetur timidus à sociis.
16. Si res pereat apud furem aequaliter peritura apud dominum in foro interiori restituere non tenetur.
17. Qui magnis intervallis notabilem quantitatem surripit non tenetur illam restituere, nec peccat nisi à principio animum habuerit perveniendi ad illam.
18. Expensas factas à domino in re quaerenda fur restituere tenetur.
19. Qui triticum furatur à parato seminare illud, qui aliud simile non habet, lucrum cessans tenetur restituere.
20. Ob furtum veniale potest quis licite occidi ob servandam disciplinam militarem, vel aliud bonum commune.
21. Qui rem furtivam emit bona fide, & postea dubitat an fuerit furtiva, tenetur dominum rei inquirere, si non inveniat potest retinere, sed non praescribit nisi post 30. annos etiam si bonam habeat fidem.

DISPUTATIO I. SECTIO I. RESOLUTIONES VARIE.

G.

GABELLA.

*a Val. to.
3. dub. 5.
q. 6. p. 5.
§ Sa hoo
verb. no. 2.*

*a Sylvest.
verb. ga-
bel. 1. a
num. 1.
d Vbi sup.
num. 4.
e Idem u-
bi supra.*

*f Vide To-
let. 1. 3. c.
74.*

*g Vide in-
pra.*

*h Comm.
DD.*

*i Sa ubi
supra.*

GABELLA potest imponi ab eo, qui non habet superiorem in temporalibus, vel cui ipse concesserit, vel præscripta consuetudine potest et Episcopus in Ecclesiis pleno iure sibi subiectis ex causa & cum Capituli consensu pensionem, cen tributum imponere.

3. Potest et quicumque temporalis dominus necessitate urgente taliam imponere, hoc enim non est prohibitum, sed ordinaria gabella gravans populum.

4. Novæ gabella non obligant nisi consistat legitime esse impostas. Alii asserunt in solvendo standum pro Principe.

5. Si gabella est antiqua solvenda est in dubio, quia Princeps est in possessione.

6. Quæ imponuntur in rebus delatis in proprium usum communiter habentur, si iniquæ, quod alii negant quando causa imponitur.

7. Injustæ sunt si pro Principis privata utilitate, & non pro communi bono imponuntur, si cessante causa durant, si majores sunt, quam necessitas postulat, si alii aliis magis gravantur.

8. Gabellæ, cum non possunt sine fraude, aut vi, non solvere, nec postea restituere peccatum non esse mortale gasserunt viri docti, communis autem sententia tenet, teneri subditos justas gabellæ solvere.

9. Qui rem publicam novis gabellis sine justa causa gravant, restituere tenentur.

10. Deputati ad exigendum, possunt cum pauperibus dissimulare.

11. Deprehensa res ante locum, quem exire non licet non est confiscanda, potest enim ponere, & redire.

1. Grat.

12. Gratia exemptionis pro certo numero filiorum mortuo aliquo ex eis non ideò spirat.

13. Clerici non tenentur ad gabellam contractuam nisi negotientur, nec de patrimonio suo.

14. Onus annexum prædio antequam ad Ecclesiam veniat transit, cum prædio, nisi aliud sit in usu, ut in Italia.

15. Emptor rei Ecclesiasticæ debet p gabellam, & colonus rei Ecclesiasticæ pro parte sua.

16. Mendicantium bona, coloni, arrendatarii, & negotiorum gestores exempti q sunt ab omni exactione.

*l Comm.
DD.
m Comm.
DD.
n Comm.
DD.
o Toler. ut
bi supra
c. 71. nu. 7
p Sa ubi
supra.
q Ex men-
dicantium
privile.*

SECTIO II.

De quibus rebus gabella debeat.

Debetur a de rebus venditis, & duplo major de permittatis.

2. Non debetur b de donationibus, neque de his quæ ob magnam necessitatem venduntur.

3. Nec de rebus minimis, d nisi habe vendere sit ex officio.

4. Debetur e de censuum venditione.

5. In pacto de retrovendendo debetur f de prima venditione non de secunda.

6 De pane coctio non debetur, g nec de equis, mulis, & similibus, quæ venduntur vel permittantur. Nec de moneta, libris, vel codicibus, nec de his quæ dantur propter nuptias.

7. Nec de bonis b defunctorum, quæ distribuntur inter hæredes, secus si sub hasta venduntur etiam ad pia opera. Nec debetur quando sit testamentum ad pias causas, nec de rebus sacris, nec de armis venditis, nec de medicamentis mixtis, & compositis, debetur tamen de simplicibus.

8. Ecclesiasticis non potest imponi etiam ob bonum publicum nisi cum Pape licentia vel Episcopi in urgenti necessitate cum est officialis aditus ad S. Pontificem.

9. In omnibus aliis consularum consuetudo optima legum interpretis.

*a L. scien-
dam pa-
rag. si qua
permuta-
verit fide
x dil. ed. l.
b Comm.
DD.
c Sylvest.
verb. ga-
bella. 5. q. 5
d Villal. ed.
2. tr. 3.
e dif. 16.
f Idem ubi
supra.
g Idem ubi
supra.
h l. 14. tit.
3. lib. 9.
i recop. vi.
de Mol. de
just to. 3.
dup. 6. c.
74.
k Vide ite.
17. & 18.
lit. 9. tra
cop.*

DISPUT.

DISPUTATIONES
interjacentes.
RESOLUTIONES VARIE.

G E N E R .

a Nava. c. 17, n. 16, **G**ener tenetur *a* computare in legitima uxoris omnia Ornamenta, & vestes sericas, quas filia dedit socer, nisi donata presumantur ob magnas opes, vel dignitatem generi. Et donata uxori à consanguineis, ea mortua tenetur restituere.

b idem ib. 2. Licet recipit, *b* & consumit fructus prædii dati à socero in securitatem solvendæ dotis.

c idem ubi supra, n. 17, 3. Si socer mutuo aliquid det generi, ut sibi reddat prædium ante dotis solutionem usuram committit. *c*.

G E N E R A T I O .

a Nava. c. 16, n. 33, 1. Generationem impediens etiam si habeat plures filios, quam possit alere, peccat mortaliter, & si extra vas semen effundat peccat contra naturam.

G R A D V S .

a Nava. c. 57, n. 33, 1. Peccat mortaliter qui se dicit gradum habere in universitate, quem non habet, vel qui accipit immeritum.

G R A T I A , C E V P R I V I L E G I V M .

a Saas. fo. 3, *h* ip. 136, *l* c. 1, **1.** Gratia non expirat morte concedentis, nec ante certificationem revocationis.
b Navar. 4, 2. Litteræ fidei publicæ vulgò dicæ salvos conductos non expirant morte concedentis.
c de pen. lit. dub. 4 num. 14, 3. Gratia, quam Papa facit committendo examen Episcopo, ille mortuus non expirat. *c*

4. Gratia

4. Gratia eligendi confessorem, aut absolvendi à casibus vel dispensandi *d* non expirat morte concedentis neque suscipiendorum Ordinum à quolibet Episcopo.

5. Gratia præcedente excommunicatio sequens non *e* aufert.

6. Gratia non perit deficiente causa, *f* ob quam concessa fuit, impetrata tamen ex causa falsa nulla est.

7. Gratia concessa hoc tenore, Donec aliud non ordinavero, donec voluero ad beneplacitum sedis Apostolicæ, durat mortuo Papâ concedente; *g* verus si dicat *g* ad nostrum beneplacitum.

8. Concessio aliquo concessa *h* intelliguntur omnia sine quibus non potest commode fieri.

9. In generali concessione non veniunt in insolita concedi, nec quæ quis probabiliter creditur in specie non esse concessurus; nisi aliunde constet de voluntate concedentis.

10. Beneficium Principi nisi alteri præjudicet lausissime est interpretandum. *i*

11. Omnis expressio falsi moventis Principem ad concessionem vitiat *m* illam, non vero taciturnitas veri nisi quando jus illud exprimi jubet.

12. Defectus causæ impulsivæ, quæ movet Principem ut facilius præstet gratiam non *n* vitiat illam, sedus verò si desiciat finalis.

13. In privilegio nomine maris intelliguntur *o* etiam feminæ.

14. Papâ non præsumitur *p* concedere exorbitantia, nec vellet alteri præjudicare, nec derogare juri, nisi expresse constet.

15. Per constitutiones non derogatur *q* privilegiis, nec vivæ vocis ore, nisi de illis expresse fiat mentio etiam si addatur non obstantibus quibuscumque; &c.

16. Privilegium in dubio præsumitur non revocatum.

17. Privilegium; aut rescriptum posterius non tollit *r* prius, nisi in illo fiat expressa mentio de priori etiam si addatur, non obstantibus quibuscumque privilegiis &c.

18. Læx revocans privilegium non valet *s* ante promulgationem in dicitur.

19. Privilegium extenditur *t* ad casus similes.

20. Privilegium non *u* tollit legem, aut consuetudinem, aut jus privati nisi nominatim derogationem contineat.

21. Privilegia mendicantium non derogant, *x* nisi de illis fiat expressa mentio.

22. Gratia valet in conscientia *y* etiam non expeditis litteris.

✕

23. Gra-

d Comm. DD.
e Sâ ubi supra.
f idem ubi supra n. 6.

g o. si gratioris de rescript. *h* in 6.
i Vide l. penult. ff. de usufr. *Comm.* DD.

l Comm. DD.
m Sâ hoc verb.

n Covar. lib. 1, var. c. 10.

o Comm. DD.
p Comm. DD.

q Comm. DD.

r Sâ ubi supra num. 14.

s Vide lib. 7, de rescript. c. 10.

t Sâ ubi supra num. 17.

u Sylvest. verb. concessum in fine.

x Comm. DD.
y Comm. DD.

2. Sã ubi supra.

23. Gratia seu beneficii impetratio ꝛ pro alio ipso ignorante valida est.

G R E X.

2. Sã hoc verbo.

Gregem faciunt 4 quatuor vel quinque porci, oves non nisi decem.

G U L A.

a D. Tho. 2. 2. q. 148. art. 1.

b Idem ubi sup.

c D. Greg. 21. moral. 4. Comm. DD.

d Tolet de pec. c. 60.

f Vide Dian. p. 3. ar. 7.

g Henric. & alii.

h Comm. DD.

1. Gula est vitium inclinans ad comedendum, vel bibendum inordinatè.

2. Inordinatio est b in his quinque Propere, lautè, nimis, ardentè, studiosè.

3. Est vitium capitale, & habet e filias quinque, quæ sunt hebetudo mentis, ineptia laetitia, stultiloquium, scurrilitas, & immunditia.

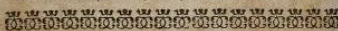
4. Ex natura sua non est peccatum mortale, erit d tamen si ultimum finem constituat quis in ciborum delitiis, vel sciens, & prudens notabile sita damnum inferat nimis comedendo.

5. An comedere carnem humanam in extrema necessitate sit peccatum mortale alii ajunt, alii negant e probabilis. Certum autem est absque necessitate extrema peccatum esse mortale.

6. Comedere aut bibere ob solam voluptatem dummodo saluti non noccat nullum esse peccatum asserit f Joannes Sanchius sed non excusari a veniali videtur probabilis.

7. Et si aliquis comedat scienter usque ad vomitum tantum erit g veniale.

8. Peccat h venialiter, qui nondum finita cibi concoctione bibit nisi excusetur causa, ut siti, vel alia necessitate.

DISPUTATIONES

interjacentes.

RESOLUTIONES VARIAE

H.

HABITVS.

a Navar. c. 13. n. 61.

b Idem c. 23. nu. 22.

ABITVS non potest a mutari ab uno conjugè sine

licentia alterius, nec in habitum tertii Ordinis.

2. Mutare habitum virilem in femineum, vel e contra ex justa causa nullum est peccatum, si autem ex levitate fiat erit i veniale.

3. Qui

Hastiludium, Hæreditas.

3. Qui habitus religioso ob contemptum, vel ad inhonestum personatum utitur, peccat e mortaliter, si autem ob solam levitatem erit veniale.

e Comm. DD.

HASTILVDIVM.

Qui illud instituit, si fiat moderatè, & ut plurimum ex des non contingat, non peccat mortaliter. Vide verbum *Tornamentum*.

HÆREDITAS.

QVO AD hæredem, & substitutionem.

1. Hæres tenetur a implere vota realia defuncti non verò a Navar. personalia, si verò fuerint mixta ad id solum, quod reale est e. 11. n. 76. tenebitur.

2. Hæres defuncti, qui religionem voverat, non tenetur b a Comm. reddere religioni bona, quæ deinctus portasset. DD.

3. Hæres decollati, vel suspensi per sententiam judicis tenetur restituere damnum illatum per defunctum.

e Navar. c. 16. n. 12. d Navar. c. 16.

4. Hæres, qui advertit rebellionem vel testes, ne restator legatum alicui relinquat peccat d mortaliter, & tenetur restituere, & incurrit poenam perdendi hæreditatem.

num 16. e Comm. DD.

5. Hæres excommunicati denunciatus, qui sine absolutione ab excommunicatione decessit, tenetur petere absolutionem, secus verò si non esset denunciatus, & a peccatis absolutus decesserit.

6. Hæres ab intestato non f tenetur aliquid dare hæredi ex testamento minus solemnè, nec legata solvere, nisi sint ad pias causas. Contrarium autem alii asserunt probabiliter secundum quos poterunt occultè compensare, qui in foro exteriori impetrare legata non possunt.

f Valquez apud Dianam p. 1. tr. 8. res. 75.

7. Nullum monasterium post Concilium Tridentinum h est incapax hæreditatis præter Franciscanorum, Capucinarum, & Minorum de Observantia.

g Molina apud eundem ubi supra.

8. Hæres relictus putatus legitimus, cum sit ex adulterio natus, si velit religiosus esse, ut sine nota legitimis resiliat hæreditatem, ingredi d debet monasterium incapax hæreditatis vel ante ingressum, vel professionem renunciare si in aliud ingreditur.

h Navar. c. 16. n. 46.

i Idem ibidem.

HÆREDITAS quoad hæreditatem.

9. Filia non potest a exheredari eo quod invitis parentibus a Navar. matrimonium contraxit. c. 4. n. 17.